

Faustus Verantius

450 Anniversary of His Birth

Faust VRANČIĆ (Faustus Verantius) was born in 1551 in Šibenik and died in 1617 in Venice. He gained his first education in humanities in Pozsony (Bratislava) and in 1568 started to study philosophy and law in Padua, where he stayed until the middle of 1572. He may have spent the following years in Italy, though there is scarce information on this period of his life. In 1575 he was admitted into the Croatian brotherhood of St Jerome in Rome. In 1579 he was appointed administrator of bishop's estates in Veszprem where he stayed until 1581 when he accepted the post of a secretary to king Rudolph II in Prague, where he studied sciences, mathematics and technical sciences. In 1594 he left the post and until 1598 lived in Dalmatia and Italy, in particular in Venice, where in 1595 he published his famous dictionary *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmaticae et Ungaricae* (A Dictionary of the Five Noblest European Languages, Latin, Italian, German, Croatian and Hungarian). The dictionary, containing 5000 words of each language, is the first dictionary of the Croatian language and has a particular significance for mathematical and scientific terminology. Though Rudolph II appointed him titular bishop of Csanad, he performed the duties of royal adviser for Hungary and Transylvania. In 1605 he left the Court and entered the order of St. Paul in Rome. In 1606 he published the work *Život nekoliko izabranih divic* (*Lives of Selected Virgins*) in Croatian translation. Returning to Rome he became engaged in philosophy, in particular in logic. In 1608 in Venice he published *Logica suis ipsius*

instrumentis formata and in 1610 in Rome *Ethica christiana*, under the pseudonym *Justus Verax Sicenus*. The revised edition of these two works titled *Logica hova suis ipsius instrumentis formata et recognita Ethica christiana* was published in 1616 in Venice under the author's real name. His return to Rome had a significant influence on his further research of technical problems. His major work *Machinae novae Fausti Verantii Siceni cum declaratione Latina, Italica, Hispanica, Gallica et Germanica*, published at the end of 1615 or at the beginning of 1616 in Venice, was gradually coming into being as a result of his research into the construction of machines and architectural problems. This work contains 49 sketches and projects in etching presenting 56 diverse machines and technical constructions, accompanied with commentaries and descriptions in Latin, Italian, Spanish, French and German. Though not all of these projects were new, many of them were originally invented by Vrančić and brought about a considerable enrichment of technical forms. In Rome he was engaged in a search for a solution to various practical hydrological problems, such as the problem of frequent outflows of the river Tiber and improvement of fountains in Venice. In order to be able to suggest steps to be taken in order to evade the outflows of the Tiber, Vrančić investigated the causes of their appearance. His proposition of the solution to this problem is presented as the map *Vrbis Romae Diluvium* (On Roman Water Flows) in his *Machinae novae*. A reprint of *Machinae novae* was published in Zagreb in 1993.

Ivka Kljajić, Miljenko Lapaine

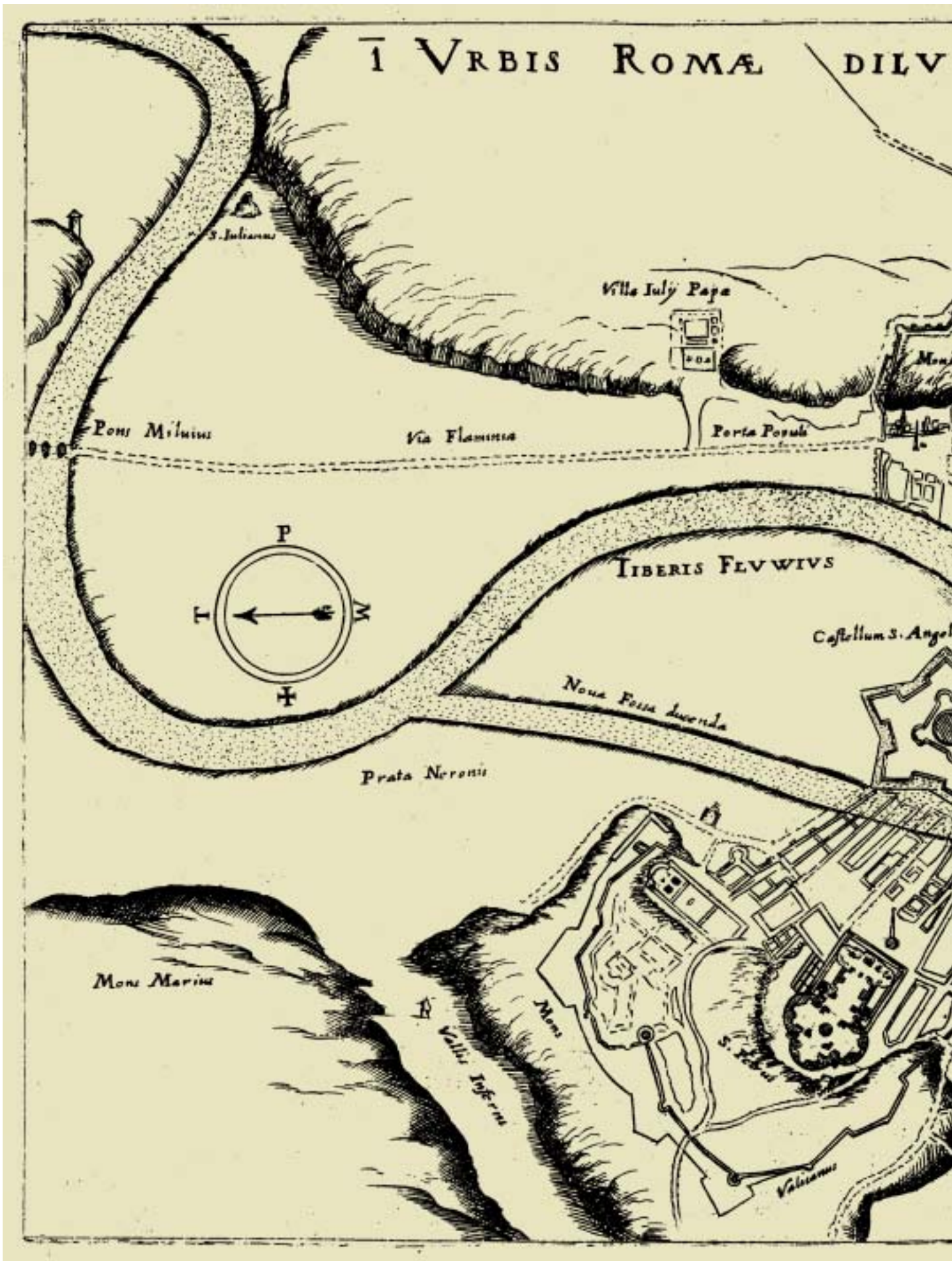
Faust Vrančić

450. obljetnica rođenja

Faust VRANČIĆ (Faustus Verantius), polihistor, konstruktor, pisac i leksikograf rođen je 1551. god. u Šibeniku, a umro 1617. u Veneciji. U Požunu je stekao početnu humanističku izobrazbu. Godine 1568. otišao je na studij filozofije i prava u Padovu, gdje je ostao do sredine 1572. Iduće su godine njegova života slabo poznate, ali je vjerojatno tih godina boravio u Italiji. U članstvo hrvatske bratovštine sv. Jeronima u Rimu primljen je 1575. Godine 1579. imenovan je upraviteljem biskupskih dobara u Veszprému, gdje je ostao do 1581., kada je prihvatio mjesto tajnika kralja Rudolfa II. u Pragu; ondje je proučavao prirodne znanosti, matematiku i tehniku. Godine 1594. napustio je mjesto tajnika, pa je sve do 1598. živio u Dalmaciji i Italiji, posebno u Veneciji, gdje je 1595. objavio svoj poznati rječnik *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmaticae et Ungaricae* (Rječnik pet najuglednijih europskih jezika, latinskoga, talijanskoga, njemačkoga, hrvatskoga i mađarskoga). To je prvi rječnik hrvatskog jezika, pa ima osobito značenje i za matematičko i prirodnoznanstveno nazivlje. Sadrži oko 5000 riječi svakog jezika. Godine 1598. Rudolf II. imenovao ga je titularnim čanadskim biskupom, ali je obavljao dužnost kraljeva savjetnika za Mađarsku i Transilvaniju. God. 1605. napustio je dvor i ušao u red sv. Paula, tzv. *barnabita* u Rimu. U prijevodu na hrvatski jezik objavio je 1606. djelo *Život nekoliko izabranih divic*. Po povratku u Rim posvetio se i filozofskim razmišljanjima, osobito logici. Tako je 1608. objavio u Veneciji svoje djelo

Logica suis ipsius instrumentis formata, a 1610. u Rimu djelo *Ethica christiana*, na kojima je autora označio pseudonimom *Justus Verax Sicenus*. Prerađeno izdanje tih dvaju djela pod naslovom *Logica hova suis ipsius instrumentis formata et recognita. Ethica christiana* objavio je 1616. u Veneciji pod pravim imenom. Povratak u Rim imao je veliku važnost za njegova daljnja istraživanja tehničkih problema. Kao rezultat svih zanimanja i istraživanja o konstrukcijama strojeva i rješavanjima arhitektonskih problema postupno je nastajalo njegovo glavno djelo *Machinae novae Fausti Verantii Siceni cum declaratione Latina, Italica, Hispanica, Gallica et Germanica*, koje je tiskano krajem 1615. ili početkom 1616. u Veneciji. U tom je djelu prikazao 49 skica i projekata u bakropisu. Na njima je donio 56 različitih uređaja i tehničkih konstrukcija, koje je opisao u komentarima na latinskom, talijanskom, španjolskom, francuskom i njemačkom jeziku. Svi ti projekti nisu bili novi, ali su mnogi od njih bili izvorno Vrančićevi i značili su veliko obogaćenje tehničkih oblika. U Rimu je rješavao razne praktične hidrološke probleme, među kojima treba istaknuti problem čestih poplava rijeke Tiber u tom gradu i usavršavanje fontana u Veneciji. Kako bi dao prijedlog kako izbjeći poplave Tibera, Vrančić je tražio uzroke tih poplava. Svoj prijedlog za rješenje tog problema dao je kao kartografski prikaz (projekt 1.) pod naslovom *Vrbis Romae Dilvvivm* (O rimskim vodenim tokovima) u djelu *Machinae novae*. Pretisak djela *Machinae novae* objavljen je u Zagrebu 1993. god.

Ivka Kljajić, Miljenko Lapaine

Map Vrbis Romae Dilvvim by Faust Vrančić

Karta Vrbis Romae Dilvivism (O rimskim vodenim tokovima) Fausta Vrančića